

Најнови случувања во судската пракса на Европскиот суд за човекови права во областа на слобода на изразување

Freedom of expression and freedom of the media

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

COUNCIL OF EUROPE

Имплементирано
од Советот на Европа

Билтен бр. 1
Најнови случувања во судската пракса
на Европскиот суд за човекови права
во областа на слобода на изразување
Автор: Доминика Бучавска-Синиарска

Билтенот е изработен во рамки на заедничката програма на Европската Унија и Советот на Европа „Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и Турција 2019–2022“, и проектите за „Слобода на изразување и слобода на медиумите во Југоисточна Европа (ЈУФРЕКС)“.

© Совет на Европа, октомври 2020

Сите права се задржани. Лиценцирано на Европската Унија под одредени услови. Ниеден дел од ова издание не смее да се преведе, репродуцира или пренесе во било која форма или со било какви средства, електронски (ЦД, интернет, итн.) или машински, вклучително и фотокопирање, снимање или било какво чување информации или систем на зачувување, без претходно писмено одобрение од Директоратот за комуникации (F-67075 Strasbourg Cedex или publishing@coe.int).

Овој документ е изработен со финансиска поддршка од Европската Унија и Советот на Европа. Тукаискажаните ставови се одговорност на авторите и нужно не го одразуваат официјалното мислење на ниедна од страните.

Содржина

ВОВЕД	5
ПРЕГЛЕД НА НАЈВАЖНИТЕ СЛУЧАИ НА СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ	6
<i>Студио Монитори и други против Грузија</i> – пресуда донесена на 30 јануари 2020 година, апликација бр. 44920/09 и 8942/10.	6
<i>Мандли и други против Унгарија</i> – пресуда од 26 мај 2020 година, апликација бр. 63164/16	7
<i>Суровец против Унгарија</i> – пресуда од 8 октомври 2019 година, апликација бр. 15428/16	8
<i>Балдаси и други против Франција</i> – пресуда од 11 јули 2020 година, апликација бр. 15271/16	8
<i>Бжежински против Полска</i> – пресуда од 25 јули 2019 година, апликација бр. 47542/07	9
<i>Пријанишников против Русија</i> – пресуда од 10 септември 2019, апликација бр. 25047/05	10
<i>Лилиендал против Исланд</i> – одлука за недопуштеност на 12 мај 2020 година, апликација бр. 29297/18	10
<i>ООО Флавус и други против Русија</i> – пресуда од 23 јуни 2020 година, апликација бр. 12468/15	12
ДЛАБИНСКА АНАЛИЗА НА ИЗБРАНИТЕ СЛУЧАИ	14
<i>Тагиев и Хусеинов против Азербејџан</i> – пресуда од 5 декември 2019, апликација бр. 13274/08.	14
<i>Kablis v. Russia</i> – пресуда од 30 април 2019 година, апликација бр. 48310/16 и 59663/17	17
<i>Маџар Кефарки Кутја Парт против Унгарија (GC)</i> – пресуда од 20 јануари 2020 година, апликација бр. 201/17	18

Вовед

Овој билтен е изготвен во рамките на заедничката иницијатива на Европската Унија и Советот на Европа „Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и за Турција 2019–2022 година“ и неговата Акција за „Слобода на изразување и слобода на медиумите во Југоисточна Европа (JUFREX)“.

Со цел да продолжи соработката со правните експерти и да се унапреди знаењето во областа на слободата на изразување и слободата на медиумите, експертите на JUFREX го подготвија овој билтен во кој се содржани најновите информации за судската пракса на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) (во понатамошниот текст: Судот) по однос на слободата на изразување.

Овој билтен исто така се надоврзува на завршната конференција на JUFREX 1 која се одржа во месец април 2019 година во Сараево а на која се дискутираше за најновата судска пракса на Судот во врска со слободата на изразување.

Во временскиот период кој е опфатен со анализата (април 2019 – јули 2020 година), Судот донесе повеќе пресуди во различни области од членот 10 на Европската конвенција за човекови права, кои разработуваат или разјаснуваат неколку веќе поставени стандарди во областа на пристап до информации, пристап до јавни институции, слобода на изразување на интернет, бојкот на потрошувачите (симболичен говор) и говор при изборна кампања. ЕСЧП исто така имаше можност да ги прошири границите на заштитениот говор, засновано на случаи поврзани со еротска содржина или верски говор на омраза. Првиот дел од овој билтен накусо ќе ги опише избраните случаи, додека вториот дел ќе даде детална анализа на три значајни случаи.

Преглед на најважните случаи на слобода на изразување

[Студио Монитори и други против Грузија – пресуда донесена на 30 јануари 2020 година, апликација број 44920/09 и 8942/10.](#)

Факти на случајот

Во случајот *Студио Монитори и други против Грузија*, Судот обедини две апликации доставени од тројца апликанти. Првата апликација се однесува на првиот и на вториот апликант, додека втората апликација се однесува на третиот апликант. Првиот апликант е невладинa организација основана за спроведување на новинарски истражувања за прашања од јавен интерес. Вториот апликант е новинар и еден од основачите на НВО. Во 2007 година, вториот апликант, постапувајќи во име на првиот апликант, побарала од регистарот на окружниот суд Хашури да ѝ овозможи пристап до списите на случај што се однесувал на неповрзано кривично дело покренато против одреден Т.Е., и во кое Т.Е. бил осуден. Таа не дала никакви причини за своето барање и накратко посочила дека има намера да го фотокопира и фотографира материјалот од кривичната постапка кој се чувал во архивите на судскиот регистар. Судскиот регистар го одбил барањето на вториот апликант. Вториот апликант покренал судска постапка против одлуката на Регистарот, барајќи нејзино поништување. Окружниот суд во Борјоми ја одбил тужбата на вториот апликант како неоснована и потврдил дека оспорената одлука на Судскиот регистар се засновала на правилно толкување на законот. Вториот апликант поднел жалба. На рочиштето пред Апелациониот суд во Тбилиси, овој суд го одбил барањето на апликан-

тот и ја потврдил пресудата на понискиот суд. Подоцна, Врховниот суд на Грузија го прогласил барањето на апликантот за недопуштено и ја запрел постапката.

Третиот апликант бил адвокат во Грузија. Тој бил осуден за измама за кражба на пари што му биле доверени нему од клиент за да обезбеди кауција во кривична постапка. Додека сè уште бил во затвор, апликантот побарал копија од сите судски налози во врска со изрекување на превентивни мерки во претходните постапки за шест различни и неповрзани кривични случаи. Тој не прецизирал зошто го интересирале тие конкретни информации. Регистарот на градскиот суд во Тбилиси на третиот апликант му испратил копија од оперативните делови на релевантните судски налози, во која навел дека, според Законот за кривична постапка, дозволено е да бидат откриени само оперативните делови на налозите за притвор. Третиот апликант покренал судска постапка против регистарот на градскиот суд во Тбилиси. Апелациониот суд во Тбилиси ја одбил тужбата на третиот апликант како неоснована.

Последователно, сите тројца апликанти доставиле поднесоци до ЕСЧП, тврдејќи дека нивното право на слобода на изразување според членот 10 од ЕКЧП било повредено со одбивањето на пристап до бараната информација.

Оценка на ЕСЧП

Судот не утврдил повреда на слободата на изразување кога грузиските власти одбиле да ги објават досиејата за кривични предмети на невладината организација

и на нејзиниот новинар, бидејќи тие не ја навеле целта на барањето на тие информации. Покрај тоа, Судот утврдил дека, од причина што новинар може да поведе и да заврши истражување и без информациите кои не му биле овозможени, предметните информации не биле од голема важност за ефективно остварување на нејзините права кои се однесуваат на слободата на изразување.

Во врска со втората апликација, доставена од страна на адвокат кој не бил поврзан со првите двајца апликанти, Судот во Стразбур утврди дека апликантот не бил ниту новинар, ниту 'куче-чувар', и затоа, додека барал информации кои ги поседува државата, тој не можел да ужива заштита според членот 10 од Конвенцијата.

Забелешка: Најважната последица од пресудата е дека невладините организации, новинари или други 'кучиња-чувари' кои бараат пристап до јавни документи треба да го објаснат мотивот и да појаснат дека пристапот до документите за кои аплицираат е од голема важност за нивното новинарско известување и дека бараните документи содржат информации од јавен интерес. Доколку овие услови не се исполнети, тогаш членот 10 од ЕКЧП не го опфаќа правото на пристап до информации, што им дозволува на националните власти да имаат дискреционо право да ги утврдат, на домашно ниво, обемот и границите на правото за пристап до јавни документи, без притоа да има надзор од страна на ЕСЧП.

Случајот со *Студио Монитори и други против Грузија* е еден од случаите кои следат по пресудата на Големиот совет донесена во врска со [Маџар Хелсинки Бизотсаџ против Унгарија](#) (пресуда од 8 ноември 2016 година, апликација бр. 18030/11) за да се тестираат границите на правото на пристап до документи од јавен карактер како и применливоста на членот 10 на ЕСЧП (*Бубон против Русија*, пресуда од 7 февруари 2017 година, апликација бр. 63898/09 и *Генадиј Владимирович Токарев против Украина*, пресуда од 21 јануари 2020 година, апликација бр. 44252/13).

[Мандли и други против Унгарија](#) – пресуда од 26 мај 2020 година, апликација бр. 63164/16

Факти на случајот

Во 2016 година, повеќе унгарски новинари добиле писма од главниот службеник во Парламентот задолжен за односи со медиуми, во кои тој ги информирал дека е суспендирана нивната акредитација како новинари. На овие новинари им беше забранет влез во Парламентот на неопределено време, бидејќи претходно одбиле да си заминат од некои простории каде што немале овластување да снимаат. Новинарите пристапиле во тие простории за да им постават прашања на пратениците затоа што не биле во можност да им пристапат на пратениците на местото кое било предвидено за тоа.

Оценка на ЕСЧП

Судот конкретно констатирал дека апликантите-новинари кои работат во разни медиуми, известувале за прашање од јавен интерес – наводни недозволен плаќања поврзани со Народната банка. Нивната акредитација за работа во Парламентот била суспендирана откако тие се обиделе да интервјуираат пратеници надвор од просториите кои биле предвидени за такви активности.

Иако го признавал правото на парламентите да го регулираат однесувањето во нивните простории, Судот утврдил дека апликантите немале механизам за жалба против суспендирањето на нивната акредитација. Така што, санкцијата против нив не била придружена со доволно заштитни гаранции, што довело до кршење на Конвенцијата.

Забелешка: Пресудата претставува понатамошен развој на случајот [Селмани и други против Република Македонија](#) (пресуда од 9 февруари 2017 година, апликација бр. 25147/09) во врска со насилното отстранување на новинари од зградата на Собранието за време на протестите.

Суroveň против Унгарија – пресуда од 8 октомври 2019 година, апликација бр. 15428/16

Факти на случајот

Апликантот е новинар на еден унгарски интернет портал за вести кој сакал да известува за активностите на една невладин организација за човекови права која била активна во прифатниот центар за баратели на азил и бегалци за време на „бегалската криза“ во мај 2015 година. Апликантот побарал дозвола од Канцеларијата за имиграција и државјанство (ОИИ) да влезе во повеќе приемни центри, но неговите барања биле одбиени врз основа на заштита на безбедноста и правото на приватност на барателите на азил.

Новинарот го оспорил ова одбивање во судска постапка, но Управниот и трудов суд во Будимпешта заклучил дека одлуката на ОИИ не е административен акт, па затоа во овој случај нема правен лек.

Оценка на ЕСЧП

ЕСЧП забележал дека домашните власти во недоволна мера разгледале дали одбивањето на дозволата за пристап и спроведување на новинарско истражување во центарот за прием, од причини што се однесуваат на приватниот живот и безбедноста на барателите на азил, е навистина потребно во пракса. ЕСЧП потенцирал дека прибирањето вести, вклучително и набљудувањето од прва рака, е суштински дел од слободата на медиумите. Судот констатирал дека властите не успеале правилно да ги земат предвид новинарската цел и јавниот интерес во известувањето за тоа на кој начин државата управува со бегалската криза. Судот заклучил дека отсуството на какво било реално балансирање на интересите во однос на ова прашање од страна на домашните власти претставува апсолутно одбивање кое не успеало да ги задоволи барањата за пропорционалност според членот 10 од Конвенцијата. Следствено на тоа, Судот констатирал повреда на слободата на изразување на апликантот.

Балдаси и други против Франција – пресуда од 11 јули 2020 година, апликација бр. 15271/16

Факти на случајот

Апликанти во овој случај се единаесет членови на колективот „Палестина 68“, инаку француска организација што го поддржува движењето „Бојкот, одземање, санкции“ (БДС). Движењето е основано во 2005 година како одговор на палестинските невладини организации на Советодавното мислење за законитоста на изградба на суд од страна на Израел донесено од Меѓународниот суд на правдата (МСП) претходната година. Во септември 2009 година и во мај 2010 година, апликантите учествувале во акција која била организирана во еден супермаркет, каде во количките ставале производи за кои сметале дека имаат израелско потекло и повикувале на бојкот. Како резултат на тоа, тие биле повикани од јавниот обвинител на Колмар да се појават пред Кривичниот суд во Мулуз поради поттикнување на дискриминација според член 24 (8) од Законот донесен на 29 јули 1881 година. Иако првостепениот суд ги ослободил апликантите во декември 2011 година, Апелациониот суд во Колмар Апелација ги осудил во месец ноември 2013 година. Апликантите ја обжалиле одлуката пред Касациониот суд за кршење на членовите 7 и 10 од ЕКЧП, но Касациониот суд ја потврдил одлуката на Апелациониот суд.

Оценка на ЕСЧП

ЕСЧП забележал дека имало повреда на слободата на изразување на активистите кога националните судови ги осудиле за поттикнување на економска дискриминација затоа што повикувале на бојкот на израелски производи. Судот признал дека бојкотот е средство за изразување на протестирачки или политички мислења за прашања од јавен интерес и затоа тој е заштитен со членот 10. Покрај тоа, како во конкретните околности на овој случај, бојкотот може да значи и повик за поинаков третман. Иако дискриминацијата е форма на нетолеранција која оправдува легитимно огра-

ничување на слободата на изразување според членот 10 (2) од Конвенцијата, Судот појаснил дека поттикнувањето на поинаков третман не е исто што и поттикнување на дискриминација. Понатаму, апликантите не биле осудени за расистички или антисемитски изјави или за поттикнување на омраза или насилство. Судот заклучил дека француските судови не покажале дека осудувањето на апликантите било неопходно во едно демократско општество за да се постигне легитимната цел за заштита на другите, и затоа констатирал повреда на членот 10 од Европската конвенција за човекови права.

Забелешка: Овој случај претставува понатамошен развој на бојкотирањето и протестирање со користење на симболички говор од случајот [Вилем против Франција](#), пресуда од 16 јули 2009 година, апликација бр. 10883/05 и дополнително [Маташару против Република Молдавија](#), пресуда од 15 јануари 2019, апликација бр. 69714/16 и 71685/16.

[Бжежински против Полска](#) – пресуда од 25 јули 2019 година, апликација бр. 47542/07

Факти на случајот

Апликантот, г-дин Зенон Бжежински, бил кандидат за советник во советот на општината за време на локалните избори во Полска во месец октомври 2006 година. Во брошурата во која јавноста била повикана да гласа, г. Бжежински го критикувал начинот на кој била водена општината. Овие критики главно се однесувале на градоначалникот и на советниците во општината. Господинот Бжежински сугерирал дека советниците во општината склучиле една форма на договор, со единствена цел да ги искористат своите позиции. Градоначалникот и еден локален политичар, на кои се однесувала брошурата, го тужеле г-дин Бжежински и побарале забрана за да се спречи дисеминирањето на брошурата и да се задолжи нејзиниот автор да ги поправи неточните информации и јавно да се извини. Утрото на 27 октомври 2006 година, апликантот бил повикан телефонски на рочиште закажано за 13:30 часот

истиот ден во Регионалниот суд во Честохова. Апликантот не присуствувал на рочиштето. Со одлука донесена истиот ден, судот му забранил на господинот Бжежински понатаму да ја дистрибуира својата брошура и му наредил да се извини и да ги исправи неточните информации содржани во неа. Исто така, тој му наложил да плати и сума во полза на добротворна организација и на апликантите за направените трошоци. Судот истакнал дека апликантот имплицирал дека била извршена измама при доделувањето на јавни грантови, иако, според наодите на судот, вакви факти не биле утврдени. Судот констатирал дека наодите во брошурата биле „невистинити“, „злонамерни“ и „ги надминувале дозволените форми на изборно рекламирање“. Пресудата на регионалниот суд подоцна ја потврдил и апелациониот суд.

Оценка на ЕСЧП

Судот забележал дека оспорените изјави биле дадени во контекст на дебата за прашања што биле важни за локалната заедница. Судот констатирал дека јазикот што се користел во брошурата останал во границите на дозволено претерување или провоцирање, имајќи го во предвид обичниот тон на политичката дебата на локално ниво.

Понатаму, покрај забраната да продолжи со дисеминирање на брошурата, на апликантот му било наложено да се извини и да ги исправи коментарите што се сметале за неточни, така што ќе објави изјава за тоа на насловната страница во два локални весници. Исто така, му било наредено и да плати паричен износ во полза на добротворна организација. Како последица на тоа, Судот сметал дека апликантот бил подложен на казна која можела да има ефект на забранување, иако неговите забелешки биле дел од политичка дебата.

Забелешка: Пресудата е потврда на добро познатата судска пракса во врска со пошироката заштита на политичкиот говор, која произлегува од пресудите како што се [Квечиен против Полска](#), пресуда од 9 јануари 2007 година, апликација бр. 51744/99 и [Кита против Полска](#), пресуда од 8 јули 2008 година, апликација бр. 57659/00.

Пријанишников против Русија – пресуда од 10 септември 2019, апликација бр. 25047/05

Факти на случајот

Г-дин. Сергеј Викторович Пријанишников, руски државјанин, го оспорил одбивањето од домашните судови да му дадат дозвола за репродукција на филм, бидејќи бил осомничен за производство или дистрибуција на порнографија. Апликантот е продуцент на еротски филмови и поседува авторските права на повеќе од 1.500 такви филмови. Тој се обратил до руското Министерство за печат, радиодифузија и масовни медиуми во 2003 година за добивање лиценца за репродукција на филм и таа била одбиена затоа што Министерството тврдело дека г. Пријанишников бил „предмет на истражни мерки во врска со нелегалното производство, рекламирање и дистрибуција на еротски и порнографски материјал и филмови“, што било прекршок според рускиот кривичен законик. Апликантот ја оспорил одлуката пред рускиот трговски суд во Москва, апелациониот суд и касациониот суд, и сите го потврдиле одбивањето на Министерството за доделување на лиценца. Обвиненијата за производство/дистрибуција на порнографија биле отфрлени.

Оценка на ЕСЧП

ЕСЧП утврдил дека „одбивањето да се издаде лиценца за репродукција на филм претставувало мешање во слободата на изразување на апликантот. Мешањето било пропишано со закон и „следело легитимни цели“ во смисла на членот 10 (2), заштитувајќи го моралот и правата на другите, особено на децата. При утврдувањето дали таквото мешање било „потребно во едно демократско општество“, сепак, Судот утврдил дека домашните пресуди – сè додека се потпирале на сомневање во врска со вмешаноста на апликантот во производство и дистрибуција на порнографија – биле засновани на претпоставки, наместо на образложени сознанија за фактите. ЕСЧП констатирал дека домашните судови не го земале предвид влијанието

што би го имало одбивањето на лиценцата за репродукција на филмот врз способноста на апликантот да ги дистрибуира сите филмови за кои тој имал сертификати за дистрибуција или воопшто на неговата слобода на изразување. Во таа смисла, домашните судови не успеале да препознаат дека случајот подразбирал конфликт помеѓу правото на слобода на изразување и потребата да се заштитат јавниот морал и правата на другите, и не успеале да воспостават баланс. Судот сметал дека ваквото далекусежно ограничување на неговата слобода на изразување не било оправдано. Оттука, не постоела разумна поврзаност на пропорционалноста помеѓу средствата кои биле употребени и целта што требало да се постигне. Во таа смисла, била констатирана повреда на членот 10 од Конвенцијата.

Лилиендал против Исланд – одлука за недопуштеност на 12 мај 2020 година, апликација бр. 29297/18

Факти на случајот

Во април 2015 година, Советот на Градот Хафнарфјордур во Исланд го одобрил предлогот за подобрување на образованието и советувањето во основните и средните училишта во врска со прашањата кои се однесуваат на инклузијата на LGBTI+ заедницата. Проектот бил координиран во поддршка од националната асоцијација на хомосексуалци на Исланд, „Самтокин '78“. Оваа одлука довела до значителни јавни дискусии, и била широко опфатена во локалните медиуми, како што била радио станицата Ú.S. на која слушателите можеле да ги искажат своите мислења јавувајќи се и интервенирајќи директно во емисијата. Еден од иницијаторите на овој предлог, господинот Ó.S.Ó., напишал текст на интернет во кој ги обвинува водителите на програма дека им дозволувале на слушателите да ги искажуваат своите „јасно изразени предрасуди и говор на омраза“, без притоа да постои контра критика. Апликантот во овој случај, господинот Лилиендал, потоа ги напишал следниве коментари како реакција на текстот: „Ние, слушателите на ова радио, не-

маме никаков интерес да му објаснуваме што било на овој „кинвила“ (погрден збор за хомосексуалци, кој буквално може да се преведе како „сексуално настрани“). Ова е одвратно. Се индоктринираат децата како овие „кинвили“ (во буквален превод: „сексуално настрани“) копулираат (израз кој се користи за животни во кревет. Затоа, господинот Ó.S.Ó. нека си седи дома наместо да го има по Ú.S. Колку одвратно“. Овие коментари биле пријавени во полицијата од страна на асоцијацијата „Самтокин ‘78“, со тврдење дека го прекршиле членот 233(a) од Кривичниот законик со кој се казнува јавно исмевање, клеветење, оцрнување или заканување на личност или на група на лица поради одредени карактеристики, вклучувајќи ја нивната сексуална ориентација или родов идентитет, со парични казни или казна затвор до две години. Апликантот најпрвин бил ослободен од Окружниот суд во Рејкјавик, кој сметал дека коментарите не го постигнале потребниот праг за да се сметаат како дело согласно членот 233(a). Пресудата потоа била поништена од Врховниот суд на Исланд. Судот направил темелна анализа на околностите на случајот, балансирајќи ја слободата на изразување на апликантот со правото на сексуалните малцинства за почит на нивниот приватен живот и да уживаат човекови права подеднакво како и другите. Судот констатирал дека коментарите на апликантот биле „сериозни, значително повредувачки и со предрасуди, и нему не му бил потребен ниту еден од нив за да го искаже своето спротивставување на таквото образование“, па така спаѓал во одредбата на членот 233(a). Следствено, судот го осудил апликантот на парична казна во износ од околу 800 евра. Апликантот поднел жалба до ЕСЧП, тврдејќи дека неговата пресуда претставувала повреда на членот 10 од Конвенцијата.

Оценка на ЕСЧП

Пред да ги разгледа жалбите на апликантот, Судот анализираше дали е потребно да ја одбие апликацијата со образложение дека била некомпатибилна со членот 17 од Конвенцијата. Прашањето за Судот било дали изјавите на апликантот имаат за цел да поттикнат омраза или насилство и дали, преку нив, тој

се обидел да се потпре на Конвенцијата за да се вклучи во активност или да направи дејствие насочено кон уништување на правата и слободите утврдени во неа. За да одговори на ова прашање, Судот се потпрел на својата пресуда во случајот *Перинчек против Швајцарија* (пресуда од 15 октомври 2005 година, апликација бр. 27510/08) во која сметал дека членот 17 е применлив само врз исклучителна основа и во екстремни случаи и во случаи кои се однесуваат на членот 10, треба да се прибегне кон него само ако е веднаш јасно дека оспорените изјави имале за цел да го отргнат овој член од неговата вистинска цел преку користење на правото на слобода на изразување за цели сосема спротивни на вредностите на Конвенцијата. Судот одлучил дека за изјавата на апликантот не може да се каже дека го достигнува високиот праг за применливост на членот 17. Судот одлучил дека „иако коментарите биле преполни со предрасуди... не е веднаш јасно дека тие имале за цел да поттикнат насилство и омраза или да ги уништат правата и слободите заштитени со Конвенцијата. Судот признал дека осудата на господинот Лилиендал несомнено претставувала мешање во неговата слобода за изразување, дека ограничувањето кое му било наложено било пропишано со закон и дека тоа ја следело легитимната цел на „заштита на правата на другите“.

Разгледувајќи дали ограничувањето било неопходно во едно демократско општество, Судот го разгледал образложението на Врховниот суд на Исланд кој го осудил апликантот и заклучил дека истиот ја има земено предвид релевантната судска пракса на Судот и постапил во рамките на неговата маргина на слободна проценка. Понатаму, проценката на Врховниот суд за природата и сериозноста на коментарите не била очигледно неразумна и соодветно ги балансирала личните интереси на апликантот и поширокиот јавен интерес во случајот, опфаќајќи ги притоа правата на родовите и на сексуалните малцинства. Потсетувајќи на принципот на супсидијарност – што значи дека не е задача на Судот да ја замени сопствената проценка на основаноста со онаа на Врховниот суд – Судот не можел да најде силни причини за да донесе заклучок кој би бил поинаков од оној на домаш-

ните власти. Според тоа, Судот одлучил дека апликацијата според членот 10 била очигледно неоснована и истата ја отфрлил.

Забелешка: Еден од најстарите утврдени принципи на Судот е дека слободата на изразување претставува еден од основните темели на демократското општество и „се применува не само за ‘информации’ или ‘идеи’ кои се поволно прифатени или кои се сметаат за ненавредливи или кои предизвикуваат рамнодушност, туку исто така и за оние што ја навредуваат, шокираат или вознемируваат државата или кој било дел од населението“ – ова се „барањата на тој плурализам, толеранција и слободоумност без кои не постои ‘демократско општество’“ (*Хендисајд против Обединетото Кралство*, пресуда од 7 декември 1976 година, апликација бр. 5493/72). Сепак, слободата на изразување не може да се користи за ширење на омраза и нетолеранција кон разни малцинства и компатибилно е со националната демократска традиција да се ограничи слободата на изразување за да се заштитат одредени групи од тешки напади, со цел тие да можат да ги уживаат нивните човекови права подеднакво како и другите.

ООО Флавус и други против Русија – пресуда од 23 јуни 2020 година, апликација бр. 12468/15

Факти на случајот

Овој случај се однесува на низа налози за блокирање издадени од главниот државен обвинител и извршени од „Роскомнадзор“ (Регулаторно тело за телекомуникации на Русија), против три интернет страници врз основа на Законот за информации, изменет во 2013 година, за да му се даде овластување на главниот државен обвинител да блокира пристап до интернет страниците што содржат (1) повици за масовни немири, екстремистички активности, учество во неовластени масовни собири; (2) екстремистички материјали; како и (3) информации за технологии што можат да се користат за пристап до блокирани интер-

нет страници на кои може да се најде екстремистички материјал. Наредбите биле издадени против три од најголемите интернет страници на опозицијата во Русија, имено: Grani.ru, интернет страница за вести и мислења регистрирана како медиум чиј сопственик бил ООО Флавус, која е компанија-апликант; Интернет весникот Eg.ru; и интернет страницата Kasparov.ru која е во сопственост на опозициски политичар и кој исто така е еден од апликантите во случајот. Интернет страниците содржеле објави за поддршка на лицата уапсени за време на масовните нереди што се случиле на плоштадот Болотнаја во Москва на 6 мај 2012 година.

Пристапот до интернет страниците на апликантите бил блокиран и до нив било испратено известување со кое се барало да ги избришат наводно навредливите информации. Во својата апликација до ЕСЧП, Kasparov.ru посочил дека, и покрај замената на материјалот за кој биле обвинети, не добиле одговор од Регулаторот кога повеќепати испратиле молба да заврши блокирањето кое било воведено. Наредбата за блокирање на интернет страницата била издадена од главниот државен обвинител врз основа на тоа што информациите на интернет страниците на апликантите „откривале заеднички тематски тренд за известување од јавни настани од незаконска природа на руска територија“.

Оценка на ЕСЧП

ЕСЧП констатирал дека наредбите за блокирање на сметката на апликантот VKontakte и за ограничување на пристапот до три објави на блогови за планираните демонстрации претставувале „претходно ограничување“, бидејќи обвинителите постапиле пред да биде донесена каква било одлука на суд дека таквата содржина е незаконска. Ваквите претходни ограничувања биле оправдани само во исклучителни околности и барале јасна законска рамка за судовите да можат ефективно да ги разгледаат.

ЕСЧП утврдил дека руските обвинители имаат широки овластувања да блокираат пристап до интернет содржини поврзани со учество во

неовластени демонстрации. Тоа широко дискреционо право ги попречувало судовите да можат ефективно да ги разгледаат одлуките и значело дека веројатно ќе било тешко да се постигнат успешни судски постапки. Рокот од еден месец за судска ревизија значел дека тие можеби нема да завршеле пред самиот настан, со што постапката го губела своето значење. Во таа смисла, постапката за блокирање ги немала потребните гаранции против злоупотреба, како што налага судската пракса на ЕСЧП за претходни мерки за ограничување.

Исто така, објавите на интернет се однесувале на протест во врска со прашања од јавен интерес, се очекувало присуство на само педесетина

луѓе, а апликантот не повикувал на насилството ниту на нереди. Во таа смисла, неговото кршење на процедурата во однос јавни настани било од чисто формална природа и било минорно.

ЕСЧП заклучил дека немало итна општествена потреба од претходни мерки за ограничување и судовите не изнеле „релевантни и доволни причини“ за вмешување во правата на апликантот. Затоа, се констатирала повреда на членот 10.

Забелешка: Пресудата е продолжение на „случаите за руско блокирање“ и треба да се чита во линија со пресудата кај случајот *Каблиц против Русија*, кој е наведен подолу.

Длабинска анализа на избраните случаи

[Тагиев и Хусеинов против Азербејџан](#) – пресуда од 5 декември 2019, апликација бр. 13274/08.

Факти на случајот

Апликанти биле господинот Тагиев и господинот Хусеинов, новинари од Азербејџан. Господинот Тагиев е познат колумнист кој напишал статија со наслов „Европа и ние“, објавена во весникот „Санат Газети“ на 1 ноември 2006 година во рамките на серијалот насловен како „Студии за исток-запад“. Вториот апликант, како главен уредник, одобрил да се објави овој текст. Разни верски личности и организации во Азербејџан и во Иран остро го критикувале текстот затоа што правел споредба помеѓу источните и западните филозофски традиции и навредливо зборувал за исламот.

На 11 ноември 2006 година, обвинителите започнале кривична постапка и истрага против апликантите врз основа на членот 283 од Кривичниот законик, кој опфаќал поттикнување верска омраза и непријателство, сторено јавно или преку употреба на медиумите. Во рамките на истрагата била спроведена „форензичка лингвистичка и исламска проценка (вештачење)“ со која се заклучило дека некои делови од статијата можеле да поттикнат на верско непријателство. Оспорените аспекти на текстот се однесувале на споредбата во која се велело дека Исус Христос бил подобар од пророкот Мухамед, и на делот што ги „исмевал“ источните филозофи споредувајќи ги

со кловнови склони кон лудило. Текстот содржел и уште една реченица за која авторите на извештајот сметале дека поттикнува мислење дека „муслиманите што живеат на Запад се терористи и дека исламот го поддржува тероризмот“. Во оспорената реченица се велело дека „во најдобар случај, исламот ќе напредува во Европа со мали демографски чекори. И можеби би имало земја во која исламот би бил претставен од неколку индивидуи или терористи кои живеат инкогнито“ (став 11).

Апликантите биле приведени во очекување на судска постапка. Окружниот суд Сабајил на 4 мај 2007 година го прогласил првиот апликант за виновен за поттикнување на верска омраза и непријателство (чл. 283.1 од Кривичниот законик) и бил осуден на три години затвор. Вториот апликант, како главен уредник на „Санат Газети“, бил осуден на четири години затвор според чл. 283.2.2 (поттикнување верска омраза и непријателство извршено од лице кое искористува службена положба). Овие пресуди се засновале единствено на форензичкиот извештај.

И покрај тоа што апликантите поднеле жалба против овие пресуди поради повреда на членот 10 од Европската конвенција, притоа повикувајќи се на соодветната судска пракса, Апелациониот суд ги потврдил пресудите на 6 јули 2007 година, без да размисли за можното кршење на слободата на говорот. Врховниот суд ја потврдил оваа одлука на 22 јануари 2008 година врз основа на јазичната проценка (вештачење) и изјава на сведок. Пред оваа одлука, двајцата апликанти биле ослободени од затвор со претседателски указ на 28 декември 2007 година.

Апликантите поднеле жалби до Судот против Република Азербејџан на 7 март 2008 година, тврдејќи дека биле повредени нивните права од членот 10 со тоа што биле осудени за објава на оспорениот текст.

Во 2011 година, додека овој случај бил во постапка пред ЕСЧП, првиот апликант бил избоден до смрт од непознат напаѓач на пат кон дома од работа и починал во болница на 19 ноември 2011 година. Судот подоцна ја прифатил неговата сопруга како апликант за продолжување на жалбата.

Оценка на ЕСЧП

Главното прашање пред Судот било дали кривичните пресуди за поттикнување на верска омраза и непријателство, поради текстот „Европа и ние“, претставувале повреда на слободата на изразување. Апликантите тврделе дека текстот, во кој се споредувале вредностите на исламот и христијанството, изразува мислење и дека нивните затворски казни засновани на наодите од форензичкиот извештај претставувале неоправдано и непропорционално мешање во нивната слобода на изразување. Уште повеќе, тие истакнувале дека тиражот на весникот бил само околу 800 примероци, што имало мало влијание врз општеството.

И покрај тоа што Владата на Азербејџан се согласила со апликантите дека кривичната осуда била мешање во нивната слобода на изразување, таа тврдела дека оваа пресуда била легитимна бидејќи оспорениот напис бил „навредлив напад врз религијата“, кој „ги навредувал верските чувства“ и тоа било многу критикувано од разни сегменти во општеството (став 30). Владата истакнала дека државите уживаат поле за слободна проценка (margin of appreciation), особено кога станува збор за „јавниот морал“, бидејќи овој концепт нема единствена дефиниција во европските општества. Така, домашните судови успеале да воспостават рамнотежа помеѓу слободата на религијата и слободата на изразување.

Судот започнал со потврда дека кривичните пресуди претставувале мешање во правото на слобода на изразување според членот 10 од ЕКЧП. Следно, Судот разгледал дали ова мешање било оправдано според членот 10, став. 2 од ЕКЧП. За да се смета како оправдано мешање, истото мора да биде пропишано со закон, државата мора да остварува легитимен интерес и мешањето мора да биде неопходно во едно демократско општество. Во конкретниот случај, Судот забележал дека кривичните осуди изречени според членот 283 од Кривичниот законик се предвидени со закон и дека ги следат легитимните цели за заштита на правата на другите и за спречување на нереди (став 32).

Судот потоа проценил дали кривичната пресуда исполнувала итна општествена потреба и затоа истата била неопходна во едно демократско општество. Судот навел дека слободата на изразување има суштинска улога во едно демократското општество; опсегот на правата опфаќа не само ненавредливи изрази, туку и навредливи, шокантни и вознемирувачки. Во конкретниот случај, правата на новинарите од членот 10 мора да бидат избалансирани во однос на членот 9 за правото на слобода на мислата, совеста и религијата, што наметнува „должност да се избегнува што е можно повеќе израз кој, во однос на објектите кои се почитуваат, е значително навредлив за други и вулгарен“ (став 37 и види [Гуниевски против Франција](#), пресуда од 31 јануари 2006 година, апликација бр. 64016/00). Судот појаснил дека „[таму каде] ваквите изрази ги надминуваат границите на критичко негирање на верските убедувања на другите луѓе и каде е веројатно дека тие би поттикнувале верска нетрпеливост“ (став 37), владите можат да го ограничат правото на слобода на изразување. Државните власти имаат и пошироко дискреционо право да донесат ограничувачки мерки бидејќи постои „отсуство на единствен европски концепт во однос на барањата за заштита на правата на другите во врска со напади врз нивните верски убедувања“ (став 39).

Сепак, опсегот на простор за слободна процна од страна на државите се стеснува кога изразувањето се однесува на слободата на медиумите и кога темата придонесува кон дискусија од јавен интерес, како на пример во овој случај. Иако текстот содржел погрдни забелешки за исламот, главното прашање во него беше била споредбата на источните и западните вредности. Така, текстот мора да се анализира во контекст на улогата на религијата во општеството, што е поврзано со јавниот интерес (став 45).

Кога ја разгледувал пропорционалноста на ограничувањето, Судот ја искористил својата претходна судска пракса за да утврди дека содржината, контекстот и намерата на говорникот мора да бидат земени предвид. Иако може да се смета дека некои забелешки за пророкот Мухамед и за исламот во статијата „се во состојба да предизвикаат верска омраза“ (став 46), Судот истакна дека националните власти мораат „да направат сеопфатна проценка на оспорените забелешки, изразувајќи релевантни и доволни причини за оправдување на мешањето“ (став 46). Со оглед на тоа што домашните судови едноставно го повториле она што било наведено во форензичкиот извештај и ја прифатиле „правната карактеризација на оспорените забелешки“ од извештајот, Судот утврдил дека домашните судови не успеале да направат своја правна проценка, што не било прифатливо. Дополнително, тој забележал дека домашните судови не го разгледале текстот во контекст на општата дискусија за религијата и во статијата немало ништо што ги поткопувало основните вредности или правата од Конвенцијата. Имајќи ги предвид намерата на авторот и контекстот на статијата, истиот имал за цел да дискутира за „улогата на една религија во општеството и за нејзината улога во развојот на општеството“ што било од јавен интерес (став 45). Судот утврдил дека „домашните судови во своите одлуки не се ни обиделе да го балансираат правото на апликантот на слобода на изразување со заштитата на правото на верниците да не бидат навредувани врз основа на нивните убедувања“ (став 48).

Судот ја разгледал природата и сериозноста на мешањето кое било резултат на санкцијата изречена врз апликантите (три и четири години затвор). Иако апликантите на крајот биле ослободени, тие поминале повеќе од тринаесет месеци во затвор. Судот забележал дека воведувањето кривични санкции на некој што изразува мислење за улогата на религијата во општеството би имало ефект на одвраќање (chilling effect) врз слободата на печатот, кој има витална улога во едно демократско општество.

Откако ги разгледал сите фактори, Судот констатирал дека кривичната пресуда против апликантите била непропорционална и непотребна во едно демократско општество, и констатирал повреда на слободата на изразување загарантирана според членот 10 од ЕКЧП.

Општа забелешка

Пресудата ги поддржува важните принципи утврдени во [Параскевопулос против Грција](#) (пресуда од 28 јуни 2018 година, апликација бр. 64184/11), во кои Судот наведува дека, „кога разгледуваат поттикнување на омраза, од домашните судови се бара да ги проценат (а) контекстот, (б) намерата на авторот и (в) јавниот интерес на предметната материја, во комбинација со други релевантни елементи“. Пресудата дополнително го зајакнува преседанот на судската пракса, во кој се вели дека потенцијалното поттикнување може да биде ограничено само „под строги услови на ‘релевантни и доволни причини’ со кои се оправдува пропорционалното мешање“. Пресудата, исто така, ја појаснува позицијата усвоена во случајот [E.C. против Австрија](#) (пресуда од 25 октомври 2018 година, апликација бр. 38450/12), каде што Судот утврдил дека дури и во жива дискусија не е компатибилно со членот 10 од Конвенцијата инкриминирачки изјави да се спакуваат во пакување на инаку вообичаен прифатлив израз на мислење и да се изведе заклучок дека ова ги прави дозволиви оние изјави што ги надминуваат дозволените граници на слободата на изразување.

*Kablis v. Russia – пресуда од 30
април 2019 година, апликација бр.
48310/16 и 59663/17*

Факти на случајот ■■■

Во 2015 година, гувернерот на Република Коми и неколку високи функционери беа уапсени и за нив беше покрената кривична истрага под сомнение дека биле членови на криминална банда и за измама. Апликантот, г-дин Каблис, ги известил градските власти на Сиктивкар за неговата намера да организира „протест“ неколку дена подоцна на крстосницата зад споменикот на Ленин на плоштадот Стефановскаја. Целта на истиот било да се „дискутира за апсењето на владата на Република Коми“; се очекувало на овој мирен јавен настан да учествуваат околу 50 лица. Господинот Каблис исто така објавил и коментари на својот блог на интернет за овие настани и за неговиот план да организира „простест“. По одбивањето на градската администрација на Сиктивкар да даде дозвола за местото кое првично било избрано за протестот – плоштадот Стефановскаја, господинот Каблис објавил порака на својот блог и тој исто така објавил на VKontakte, која е најпопуларна социјална мрежа во Русија, повикувајќи на учество во јавна дискусија зад споменикот на Ленин во Сиктивкар два дена подоцна.

Следниот ден сметката на господинот Каблис во VKontakte била блокирана по наредба на Федералната служба за надзор на комуникациите, информатичката технологија и масовните медиуми и од заменик генералниот обвинител на Руската Федерација. Заменик-генералниот обвинител утврдил дека објавата на VKontakte содржи информации за неовластено „пикетирање“ (протестирање) што требало да се одржи, и според тоа претставувала кампања за учество во незаконски јавен настан, со што се кршел Законот за јавни настани, оправдувајќи го со тоа блокирањето на сметката согласно делот 15.3(1) од Законот за информации. Господинот Каблис исто така бил информиран и од администраторот на интернет страницата која го хостираше неговиот блог, дека пристапот до трите записи на блогот кои се однесувале

на најавениот „пикет“ бил ограничен по наредба на Канцеларијата на јавниот обвинител, бидејќи објавите содржеле повици за учество на јавни настани што се одржувале спротивно на утврдената постапка. Господинот Каблис ги оспорил одлуките на Канцеларијата на јавниот обвинител, но неговата жалба била одбиена на сите релевантни домашни нивоа.

Господинот Каблис се пожалил на ограничување на локацијата на неговиот „пикет“ според членот 10 (слобода на изразување) и членот 11 (слобода на собирање и здружување), и тврдел дека, според членот 13 (право на ефикасен лек), немал ефикасна заштита за неговите права од членот 11. Тој исто така се повикувал на членот 10 за да се пожали на ограничувањата на неговата сметка на VKontakte и на записите на блогот.

Оценка на ЕСЧП ■■■

Наредбите за блокирање на сметката на VKontakte на господинот Каблис и за ограничување на пристапот до трите објави на интернет во врска со планираните протести довеле до „претходно ограничување“ бидејќи обвинителите постапиле пред да има било каква одлука на суд која содржината би ја сметала за незаконска. Ваквите претходни ограничувања се оправдани само во исклучителни околности и бараат постоење на јасна законска рамка за судовите да можат ефективно да ги разгледаат (став 91). Обвинителите имале широки овластувања да го блокираат пристапот до содржини на интернет кои се однесувале на учество во демонстрации за кои нема овластување. Таквите широки овластувања исто така ги попречиле и судовите да можат ефективно да ги разгледаат ваквите одлуки и тоа значело дека ќе биде тешко да се има успешен правен исход. Рокот од еден месец за ваквите прегледи значел дека тие можеби немало да завршат пред самиот настан, со што постапката немала да има смисла. Оттука, постапката за блокирање ги немала потребните гаранции против злоупотреба што биле потребни во судската практика на Судот за претходни мерки на ограничување (став 97).

Членот 15.3 од Законот за информации не бара Канцеларијата на јавниот обвинител да испита дали е потребно сеопфатно блокирање на целата интернет страница или само на конкретна информација објавена на неа, имајќи ги во предвид критериумите утврдени и применети од Судот според членот 10 од ЕКЧП. Судот истакна дека „таквата обврска, сепак, директно произлегува од Конвенцијата и од судската пракса на институциите на Конвенцијата. Особено, членот 10 бара властите да го земат предвид, меѓу другите аспекти, фактот дека таквата мерка, која доведува до тоа најголем дел од информациите да бидат недостапни, ќе ги ограничи правата на корисниците на интернет и ќе има значителен колатерален ефект врз материјалот за кој не е утврдено дека е нелегален (став 94).

Самите објави на интернет се однесувале на протест за прашања од општ јавен интерес, и се очекувало да присуствуваат само околу 50 лица, а апликантот не повикувал на насилство или нереди. Прекршувањето на постапката за организирање јавни настани било само од формална основа, минорно по својата природа и немало потенцијал да доведе до штетни последици по јавната безбедност или правата на другите (став 103).

Не постоела итна општествена потреба од воведување на претходни мерки за ограничување и судовите не дале „релевантни и доволни причини“ за мешање во правата на апликантот. Затоа, била констатирана повреда на членот 10. Судот утврдил дека Русија треба да му исплати на господинот Каблис 12.500 евра за нематеријална штета и 2.500 евра за трошоци.

Општа забелешка

Пресудата особено содржи јасна порака против „премногу широките и нејасни“ законски одредби кои воведуваат форми на претходни ограничувања, и ја повторува потребата да се проценат конкретните околности на случајот. Исто така, пресудата појаснува дека, како минимална гаранција, таквото законодавство

мора да предвиди можност да се обезбеди судско разгледување на мерката за блокирање на објавите или сметките кои повикуваат на учество на мирни демонстрации и тоа да биде пред датумот на конкретниот јавен настан. Сепак дека може да има и други околности кога би требало ефективно да се гарантира навремено судско разгледување „бидејќи вестите се расиплива стока и одложувањето на објавувањето, дури и за краток период, може целосно да ги лиши од нивната вредност и интерес“ (став 91). Пресудата ја развива претходната судска пракса во врска со блокирањето на интернет, особено случајот [Ахмет Јулдирим против Турција](#) (пресуда од 18 декември 2012 година, апликација бр. 3111/10) и [Ченгиз и други против Турција](#) (пресуда од 1 декември 2015 година, апликација бр. 48226/10 и 14027/11).

[Маџар Кефарки Кутја Парт против Унгарија \(GC\)](#) – пресуда од 20 јануари 2020 година, апликација бр. 201/17

Факти на случајот

Апликант пред Европскиот суд за човекови права е политичка партија од Унгарија (МККП). На 2 октомври 2016 година, во Унгарија се одржал референдум во врска со планот на Европската унија за преместување на мигрантите. За време на кампањата за референдумот, неколку опозициски партии ги повикале граѓаните да гласаат со поништување на нивните гласачки ливчиња во знак на протест против одржувањето на референдумот. Апликантот им ставил на располагање на гласачите апликација за мобилен телефон наречена „гласај-со-неважечко-ливче“ која тие можеле да ја симнат и преку која можеле да објавуваат и да споделуваат со јавноста фотографии направени од нивните гласачки ливчиња, и исто така да додаваат коментари за причините за тоа како тие гласаат. Една од главните карактеристики на апликацијата била тоа што корисниците можеле анонимно да објавуваат и споделуваат фотографии.

На 29 септември 2016 година, приватно лице поднело приговор до Националната изборна комисија на Унгарија (Комисијата) во врска со апликацијата. Таа заклучила дека апликацијата ги нарушила принципите на правичност на изборите, тајност на гласањето и правилно остварување на правата. Комисијата исто така заклучила дека апликацијата можела да ја дискредитира во јавноста работата на изборните тела и на системите за броене на гласовите. Комисијата му наложила на подносителот – политичката партија да се воздржи од понатамошни нарушувања. Меѓу другото, таа констатирала дека фотографирањето на гласачките ливчиња можело да доведе до изборна измама.

Апликантот потоа побарал судско преиспитување на одлуката до Врховниот суд на Унгарија (Kúria). На 10 октомври 2016 година, Врховниот суд ја потврдил одлуката на Комисијата во врска со кршењето на принципот на соодветно остварување на правата. Констатирано е дека забраната за фотографирање и објавување не ја нарушила слободата на изразување на гласачите, бидејќи тие биле слободни да го искажат своето мислење со гласање и да споделат со другите како гласале. Врховниот суд (Курија) го поништила остатокот од одлуката на Комисијата кој се однесувал на повреда на тајноста на изборите и на дискредитација на работата на изборните тела.

На 3 октомври 2016 година, истото приватно лице поднело нов приговор до Комисијата, бидејќи политичката партија ја активирала апликацијата на денот на референдумот. На 7 октомври 2016 година, Комисијата ги повторила своите претходни наоди. Таа исто така додала дека, бидејќи апликацијата ги повикувала гласачите да гласаат со неважечко ливче, ова можело да влијае врз гласачите и, според тоа, претставувало незаконска кампања. Политичката партија била казнета со износ од околу 27.000 евра.

На 18 октомври 2016 година, Врховниот суд (Курија) делумно ја потврдил одлуката на Комисијата. Тој го поддржал заклучокот дека фотографирањето на гласачките ливчиња прет-

ставувало повреда на принципот на соодветно остварување на правата и ја намалил казната изречена против политичката партија на 330 евра.

Потоа, политичката партија – апликант поднела уставни жалби против одлуките на Курија, тврдејќи дека тие го повредиле правото на слобода на изразување. Уставниот суд ги прогласил жалбите за недопуштени на 24 октомври 2016 година, тврдејќи дека случаите не се однесувале на правото на слободно изразување на политичката партија. Судот констатирал дека политичката партија само овозможила форум преку кој гласачите споделувале фотографии од нивните гласачки ливчиња и самата не изразила мислење. Затоа, таа не била „лично засегната“ со одлуката на Врховниот суд.

Политичката партија – апликант го доставила својот случај до ЕСЧП, жалејќи се дека изрекувањето парична казна за апликација наменета за мобилен телефон, која им овозможувала на гласачите да објавуваат фотографии од нивните гласачки ливчиња, го нарушило нејзиното право на слобода на изразување, како што е предвидено во членот 10 од ЕКЧП. Таа конкретно тврдела дека овозможувањето форум за гласачите да ги искажат своите мислења спаѓало во рамките на правото на слобода на изразување. Владата тврдела дека немало никакво мешање во правото слобода на изразување на апликантот затоа што тој самиот не се изразувал преку говор. Таа исто така тврдела дека паричната казна имала за цел да обезбеди уредно спроведување на постапката за гласање и правилна употреба на гласачките ливчиња.

Оценка на ЕСЧП

Случајот најпрво бил разгледан во пресудата на Советот на ЕСЧП. На 23 јануари 2018 година, [Советот во неговата пресуда](#) утврдил дека казнувањето на партијата МККП затоа што овозможила средство за пренесување преку кое другите можат да даваат и да добиваат информации претставува мешање во правото на МККП на слобода на изразување според

членот 10 од Конвенцијата. Покрај тоа, Советот сметал дека Владата на Унгарија го прекршила правото на кое се повикувал апликантот со тоа што не навела на кој интерес се однесувала забраната, според членот 10(2). Во таа смисла, Советот едногласно заклучил дека мешањето не можело да се смета за легитимна цел во согласност со членот 10(2) од Конвенцијата и, според тоа, постоела повреда на членот 10. Владата, сепак, побарала упатување до Големиот совет, што било одобрено.

Големиот совет најпрво укажал дека употребата на фотографии општо служи за важни функции за комуникација, бидејќи тие директно даваат информации. ЕСЧП во повеќе наврати признал дека правото на слобода на изразување вклучува објавување на фотографии ([Вон Хановер против Германија](#) бр. 2, пресуда на Големиот совет од 7 февруари 2012 година, бр. 40660/08 и 60641/08, став 103; [Ешби Доналд и други против Франција](#), пресуда од 10 јануари 2013 година, бр. 36769/08, став 34). За Судот, објавувањето фотографии од гласачките личиња претставува форма на однесување што се смета како остварување на слободата на изразување (став 86). Покрај тоа, обезбедувањето мобилна апликација за објавување фотографии претставува средство за дисеминација, што исто така е заштитено со членот 10 (став 87). Затоа, Судот го применил истиот третман кон мобилните апликации во изборен контекст, како и во претходната судска пракса според која услугите на Google го олеснуваат создавањето и споделувањето интернет страници ([Ахмет Јулдирим против Турција](#), пресуда од 18 декември 2012 година, апликација бр. 3111/10) и услуги за видео-хостинг ([Џенгиз и други против Турција](#), пресуда од 1 декември 2015 година, апликација бр. 48226/10 и 14027/11) (став 87). ЕСЧП исто така смета дека двата аспекта – овозможување форум за содржина создавана од трети страни и самото пренесување на информации и идеи – биле тесно испреплетени со околностите на овој случај (став 91).

Анализирајќи дали мешањето било пропишано со закон, Судот потсетил дека ова не само што барало постоење на правна основа во до-

машното право, туку поставувало и барања за квалитетот на тој закон (став 93). Проценката на Големиот совет била дека 'поимот „квалитет на законот“ барала, како заклучок на тестот за предвидливост, законот да биде компатибилен со владеењето на правото; со тоа имплицирајќи дека во домашното право морало да има соодветни заштитни гаранции од произволно мешање од страна на јавните органи (став 93). Покрај тоа, поимот за предвидливост изискувал постоење на формулација која е со „доволна прецизност за да му се овозможи на лицето да го регулира своето однесување“ (став 94). Во контекст на дигиталната комуникација, Големиот совет сметал дека законите „мора да можат да бидат во чекор со промената на околностите“. Во врска со ова, ЕСЧП нагласил дека не бара во текстот на законодавството да бидат утврдени сите детални услови. Во секој случај, Судот објаснил дека барањата за „законитост“ можат да се исполнат доколку во подзаконските законски акти се содржани дополнителни појаснувања (став 94).

Осврнувајќи се на добро воспоставената судска пракса, ЕСЧП укажал на изборниот контекст на случајот и на фактот дека тој се однесува на слободата на изразување на една политичка партија. Оваа околност даде посебна тежина на проценката на предвидливоста (ставови 99–101). Во оваа смисла, Судот ја истакнал суштинската улога на политичките партии во обезбедувањето на плурализам и правилното функционирање на демократијата, барајќи строг надзор на ограничувањата во врска со слободата на изразување на политичките партии. Овој надзор се протега на предвидливоста на законот кој вовел ограничувања и на проценката дали правната основа исклучува секако самоволие при нејзината примена. Во исто време, ЕСЧП укажал дека проценката останува надлежност на национално ниво, надвор од опсегот на неговиот надзор.

Големиот совет понатаму се потпрел на домашната судска пракса на Уставниот суд на Унгарија, посочувајќи на нејасноста на правниот принцип на остварување на правата во соглас-

ност со нивната цел (став 110). „Имајќи ја предвид посебната важност на предвидливоста на законот кога станува збор за ограничување на слободата на изразување на политичка партија во контекст на избори или референдум, Судот смета дека има значителна неизвесност во врска со можните влијанија од оспорените законски одредби што ги применуваат домашните власти, која го надминува она што е прифатливо според членот 10, став 2 од Конвенцијата“ (став 116). На крајот на краиштата, поради особеното значење на предвидливоста кога станува збор за слободата на изразување на политичка партија во контекст на избори или референдум, Судот сметал дека законската одредба го надминува она што е дозволено според членот 10, став 2 од Конвенцијата.

Општа забелешка

Пресудата претставува важен преседан, бидејќи ЕСЧП за прв пат донел одлука во врска со

употребата на мобилни апликации. Одлуката ја проширува слободата на изразување откако Судот призна дека изрекувањето санкции за оние кои управуваат со веб-апликации кои можат да се користат како средство за комуникација од други, сепак ќе значи мешање во правото на слобода на изразување. Пресудата е исто така ретка пригода во која ЕСЧП темелно анализира дали мерката, всушност, имала „легитимна цел“ според членот 10, став 2 од Конвенцијата. Во оваа прилика, Судот ограничено ги толкувал „легитимните цели“ според членот 10, став 2 од Конвенцијата. Пресудата треба да се прочита во линија на Советот на Европа, *Rec. CM/Rec(2016)5 на [Комитетот на министри на државите-членки во врска со слободата на интернет](#)* (13 април 2016 година) и *Совет на Европа, CM/Rec(2007)16 на [Комитетот на министри на државите-членки во врска со мерките за промовирање на вредностите на јавните услуги на интернет](#)* (7 ноември 2007).

Слободата на изразување и слободата на медиумите во земјите од Југоисточна Европа (JUFREX)

Акцијата е составен дел од „Хоризонталниот инструмент за Западен Балкан и за Турција 2019–2022 година“ и се базира на резултатите постигнати за време на претходната регионална заедничка програма на ЕУ/СЕ „Зајакнување на судската експертиза за слободата на изразување и слободата на медиумите во Југоисточна Европа (JUFREX)“. Регионалната акција е силно поврзана со шесте други JUFREX акции во: Албанија, Босна и Херцеговина, Косово*, Црна Гора, Северна Македонија и Србија.

JUFREX активностите се имплементираат со цел:

- промовирање на слободата на изразување и слободата на медиумите во согласност со европските стандарди;
- подобрување на примената на тие стандарди преку ангажирање на повеќе чинители одговорни за примена на таквите стандарди во нивната секојдневна работа, и тоа: судии, обвинители, адвокати, полицајци, претставници на регулаторните тела за медиуми, медиуми и студенти;
- консолидирање на платформа за регионална соработка, дискусија и размена на добри практики.

Кога постои опкружување кое е погодно за слободата на изразување и слободата на медиумите, и кога правото да бараат, даваат и добиваат информации е добро заштитено, граѓаните можат вистински да учествуваат во демократските процеси. Домашните институции за обука на правни експерти (судски академии и адвокатски комори) имаат суштинска улога во реализирањето на ваквата цел.

Сите активности на JUFREX се засноваат на иновативни и современи алатки за учење во врска со слободата на изразување и слободата на медиумите и користат динамична методологија за учење на возрасни и за модел „peer-to-peer“ (проценка и соработка со колеги).

„Хоризонталниот инструмент за Западен Балкан и за Турција 2019–2022 година“ е заедничка иницијатива на Европската унија и Советот на Европа која им овозможува на корисниците да ги исполнат своите реформски агенди во областа на човековите права, владеењето на правото и демократијата и да се усогласат со европските стандарди, вклучително и кога тоа е важно во рамките на процесот на проширување на ЕУ.

* Оваа ознака не ги прејудува ставовите за статусот и е во согласност со Резолуцијата 1244 на ООН и Мислењето на МСП за Декларацијата за независност на Косово.

Советот на Европа е водечка организација за човекови права на европскиот континент. Тој се состои од 47 земји членки, вклучувајќи ги и сите членки на Европската унија. Сите држави-членки на Советот на Европа се потписници на Европската конвенција за човекови права, која е договор предвиден за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права го надгледува спроведувањето на Конвенцијата во државите-членки.

www.coe.int

Државите-членки на Европската унија одлучија да ги поврзат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно, тие изградиле зона на стабилност, демократија и одржлив развој, притоа одржувајќи ги културната разновидност, толеранцијата и индивидуалните слободи. Европската унија е посветена на споделување на своите достигнувања и своите вредности со земјите и народите надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Имплементирано
од Советот на Европа